

ПИТАННЯ ГЛОТОДИДАКТИКИ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МОВИ

УДК 378.4:811/.821.161.2-[2+398.8]

ГОРОБ'ЄВСЬКА Тетяна Іванівна,

ст. викладач кафедри мовної та загальногуманітарної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; пров. Маяковського, 7, м. Одеса, 65082, Україна;
e-mail: tanya.gorob@gmail.com; тел.: +38 (048) 7230757

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ УКРАЇНСЬКИХ ДРАМАТИЧНИХ ТВОРІВ ТА ПІСЕНЬ

У статті йдеться про деякі активні форми навчання іноземних студентів українській мові, зокрема, системі роботи над драматургією М. Л. Кропивницького й українськими піснями. Наголошено, що позитивний настрій, який викликає українська класика, забезпечує не тільки мовні, а й культурні потреби студентів-іноземців і сприяє мотивації в навчанні. Отримані при цьому знання мови полегшують подальше включення студентів у вивчення спеціальних дисциплін. Історичні драми та пісні виступають як матеріал для розвитку навичок слухання — говоріння — письма та отримання знань про Україну, життя й побут українців, їхні традиції, допомагають іноземним студентам зрозуміти події української історії, менталітет українського народу.

Ключові слова: активні форми навчання, українська драматургія, методика викладання української мови як іноземної.

Методика викладання української мови в іноземній аудиторії вважається недостатньо розробленою (хоч можемо вказати на низку підручників та посібників для студентів-іноземців, наприклад Т. Д. Космакової-Братушенко, Л. Струганець, А. В. Чистякової та ін.) [3; 4; 7]. Іноземні студенти на початковому етапі мають несформовану мотивацію до вивчення української мови. Це зумовлює необхідність розробки викладання української мови як іноземної.

Сучасна методична наука особливу увагу надає оволодінню мовою як формою виразу, засобом комунікації, враховуючи національну самобутність та історію країни. Саме тому оволодіння українською мовою передбачає засвоєння певної суми знань про культуру, історію, традиції і звичаї українців. На цей аспект звертають увагу російські вчені В. Г. Костомаров і Є. М. Верещагін, наголошуючи на тому, що «деякі твори мистецтва стають засобом знайомства з країною і метою навчання» [1, с. 189]. На нашу думку, виразне читання в аудиторії іноземців, що вивчають українську мову (особливо іноземних студентів-філологів, для яких виразне читання є необхідною професійною навичкою), дозволяє вирішувати завдання загального порядку й підвищувати комунікативні можливості тексту (драми, пісень).

Знання змісту історичних драм і пісень збагачує внутрішній світ студентів-іноземців, має пізнавальне та виховне значення. Так, українські пісні («Рече та стогне Дніпр широкий», «Садок вишневий коло хати» та ін.) є одним із засобів підвищення культури вимови, вона посідає важливе місце на заняттях з української мови як іноземної.

Система роботи над текстом, на думку І. І. Толстухіної, має включати кілька етапів, зокрема: 1) відбір творів для філологічного аналізу; 2) аналіз цих творів викладачем («творча лабораторія викладача»); 3) виділення ключових і прецедентних слів, а також назв етноспецифічних понять, наприклад, таких, як у драмах письменника, драматурга й актора М. Л. Кропивницького: *барило* «невелика посудина для рідини (найчастіше з дерева) з двома днищами і опуклими стінками, стягнутими обручами» [СУМ, т. 1, с. 106], *вагони* «довга дерев'яна миска для їжі» [СУМ, т. 1, с. 274], *коряк* «кругла посудина з ручкою для зачерпування й виливання води (молока, вина)» [СУМ, т. 4, с. 303], — а також іншої інформації для розуміння запропонованого твору; 4) ознайомлення та засвоєння інтертекстуальної інформації (образів, мотивів, цитат); 5) вивчення системи художніх засобів (метафор, епітетів, порівнянь тощо) [5, с. 428–433].

Ми запропонували іноземним студентам тексти драм М. Л. Кропивницького («Глум і помста», «Невольник») із двомовним українсько-російським словником. У процесі засвоєння драми враховано такі види мовної діяльності.

1. Аудіювання.

Ознайомлення з біографією М. Л. Кропивницького, історією створення п'єс «Глум і помста», «Невольник», українського театру корифеїв. Успішні виступи театральної трупи

М. Л. Кропивницького відкрили епоху в історії українського театру, що потребував нового матеріалу. Саме у зв'язку з цим ми звертаємося до постаті М. Л. Кропивницького, який був не тільки талановитим актором, а й блискучим драматургом, що дбав про репертуар для українського народного театру. Перший варіант п'єси «Дай серцеві волю, заведе у неволю» відрізнявся мелодраматизмом, але, попри всі недоліки, був новаторським. М. Л. Кропивницький не раз повертався до свого першого, улюбленого твору. Третій варіант п'єси, який драматург вважав найдосконалішим, було видано у 1911 р., після смерті автора. Українських п'єс писалося мало, глядачі були знайомі переважно з творами російських авторів. Тому твір М. Л. Кропивницького, який відрізнявся від інших творів того часу своїми художніми особливостями, мав успіх. Драматург не приховував соціальні суперечки, не ідеалізував життя селян, він писав про розшарування українського пореформеного села: з одного боку — бурлаки, наймити, бідні селяни, а з другого — представники заможної частини села. Мораль представників народних мас є благородною. Мораль власника — егоїстичною. Гроші можуть дати матеріальний добробут, та не дадуть ні щастя, ні душевної рівноваги.

Звертаючись до Шевченкового «Кобзаря» [2, с. 235–252], Кропивницький у третій дії драми «Невольник», в основу якої покладено однойменну поему Шевченка, змалював образ головного героя, який потрапив у турецьку неволю і лише через кілька років сліпим кобзарем повернувся до рідної оселі [3, с. 32]. Крім драматичних творів, треба згадати, що Марко Кропивницький був не тільки драматургом, актором, а й майстерним співаком. Роман Бродавко [1, с. 5] звертає увагу на те, що М. Л. Кропивницький з таким натхненням читав на концерті поему Т. Г. Шевченка «Причинна», що надихнув молодого вчителя російської та латинської мов Болградської чоловічої гімназії Д. Я. Крижанівського на написання музики для 12 рядків поеми. М. Л. Кропивницький співав на своїх концертах «Реве та стогне Дніпр широкий». У 1886 році Кропивницьким було отримано дозвіл цензурного комітету на опублікування пісень Д. Я. Крижанівського. Видавництво одеського музичного магазину Цанотті надрукувало ці пісні, але поліція конфіскувала всі екземпляри. У 1898 році Кропивницький отримав дозвіл на друге видання пісень Д. Я. Крижанівського, але поліція знову конфіскувала все видання. Тоді Марко Кропивницький вирішив обійти цензорів. Під час гастролей українського театру в Одесі на виставі п'єси «Дай серцю волю, заведе у неволю» він, виконуючи роль Івана Непокритого, в четвертому акті замість пісні «Гей, шпориш, шпориш, на дорожі», котра завжди виконувалась у цьому місці, заспівав «Реве та стогне Дніпр широкий». Після цього трупі Кропивницького було заборонено на цілий рік приїздити на гастролі до Одеси. Пісню «Реве та стогне Дніпр широкий» вважали народною, тому що її вперше почувли у драматичній п'єсі.

2. Читання.

Цей вид мовленнєвої діяльності проявляється у виразному читанні вголос уривків драм М. Л. Кропивницького. Так, сцену гуляння козаків перед боєм із задоволенням читають за ролями іноземні студенти [3, с. 28].

3. Мовлення (говоріння).

Основними видами роботи щодо говоріння є переказ сцен драматичних творів і всього сюжету, а також питально-відповідні бесіди та діалоги за текстами драматичних творів.

4. Письмо.

Вправи та підсумковий твір на тему боротьби запорозького козацтва за незалежність.

Ознайомлення з українськими класичними драматичними творами та піснями викликає у студентів-іноземців позитивний настрій, який забезпечує не тільки їхні мовні, а й культурні потреби та сприяє мотивації в навчанні. Отримане при цьому знання мови сприяє інтеграції студентів у сферу вивчення спеціальних дисциплін. Побудова учбового процесу з урахуванням комунікативних потреб студентів є суттєвим чинником у засвоєнні лінгвокультурних знань. Перспективи ми бачимо у подальшій розробці проблем оптимізації навчання українській мові студентів-іноземців.

Література

1. Бродавко Р. Рождённая в Одессе / Р. Бродавко ; [пер. з рос. Т. І. Гороб'євської] // Одесский вестник. — 2002. — 9 марта.
2. Верещагин Е. М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Русский язык, 1990. — 246 с.
3. Космакова-Братушенко Т. Д. Українська мова для іноземців : навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / Т. Д. Космакова-Братушенко ; ОНУ імені І. І. Мечникова. — Одеса : Астропринт, 2000. — 721 с.
4. Струганець Л. Українська мова (за професійним спрямуванням) : програма / Л. Струганець, Е. Пахата, М. Пігур // Дивослово. — 2005. — № 9. — С. 38–42.

5. Толстухина И. И. Подготовка к восприятию русского поэтического произведения студентами-иностранцами / И. И. Толстухина // Известия РГПУ имени А. И. Герцена. — № 19 (45). — СПб., 2007. — С. 428–433.

6. Цвілюк С. А. Шевченко і Гоголь: Геніальні виразники української історії і культури в епоху відродження нації: Історичний аспект / Семен Антонович Цвілюк. — Одеса: Астропринт, 2013. — 528 с.

7. Чистякова А. Б. Українська мова для іноземців / А. Б. Чистякова, Л. І. Селіверстова, Т. М. Лагута. — Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. — 522 с.

8. Кропивницький М. Л. Твори: в 6 т. / Марко Лукич Кропивницький; (вступ. ст. І. Пільгук). — К.: Держлітвидав УРСР, 1959. — Т. 5. — 627 с.

СУМ — Словник української мови: в 11 томах / редкол.: І. К. Білодід та ін. — К.: Наук. думка, 1971–1980.

ГОРОБЬЕВСКАЯ Татьяна Ивановна,

старший преподаватель кафедры языковой и общегуманитарной подготовки иностранцев Одесского национального университета имени И. И. Мечникова; пер. Маяковского, 7, г. Одесса, 65082, Украина; e-mail: tanya.gorob@gmail.com; тел.: +38 (048) 7230757

ИЗУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫМИ СТУДЕНТАМИ УКРАИНСКИХ ДРАМАТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ПЕСЕН

Статья посвящена активным формам обучения в преподавании украинского языка иностранным студентам, в частности, системе работы над драматургией М. Л. Кропивницкого и украинскими песнями. Подчеркивается, что позитивное настроение, которое вызывает украинская классика, направлено на выработку языковых и культурных потребностей у студентов-иностранцев, оно способствует мотивации к обучению для овладения специальными дисциплинами. Исторические драмы и песни выступают в качестве материала развития навыков слушания, говорения, чтения и письма, получения знаний об Украине, жизни, быте, традициях украинцев, помогают понять исторические события и менталитет украинского народа.

Ключевые слова: активные формы обучения, украинская драматургия, методика преподавания украинского языка как иностранного.

Tetiana I. GOROBIEVSKA,

Senior Lecturer at the Chair of Linguistics and Humanities Training for International Students, Odesa I. I. Mechnikov National University; 7 Mayakovsky str., Odesa, 65082, Ukraine; e-mail: tanya.gorob@gmail.com; tel.: +38 (048) 7230757

MASTERING UKRAINIAN DRAMA AND FOLK SONGS BY FOREIGN STUDENTS

Summary. The aim of the article is to define the role of drama plays by M. L. Kropivnitskiy and Ukrainian folk songs in the course of teaching the Ukrainian language to foreign students.

The article presents the results of the investigation carried out with the help of methods of observation, comparison, analysis; its theoretical foundation is based on the principles of systematic cultural and competence approach.

Having studied the above mentioned problems we came to the conclusion that historical dramas constitute the material for reading and acquiring knowledge about Ukraine, about customs and ways of the Cossacks. These literary works help foreign students understand the Ukrainian events of the XIX-XX centuries, penetrate into the specific Ukrainian mentality. They are also the source for enriching their vocabulary. In the course of teaching the Ukrainian language to foreign we revealed that working with historical dramas and Ukrainian folk songs proved to be effective for forming and developing four linguistic competences in the Ukrainian language: reading, writing, oral comprehension / listening, speaking.

Key words: active forms of studies, Ukrainian drama, the Ukrainian language, methods of teaching Ukrainian as a foreign language.

Статтю отримано 12.01.2015 р.